

การนำแนวทางการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC
มาประยุกต์ใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทย
Applying Non-Custodial Measures from the United Nations Office on Drugs
and Crime to Develop Strategies to Reduce Overcrowding in Prisons
for Thailand

ธิมลย์มาส คล้ายศรีธารง¹ เสาวธาร โพธิ์กลัด² วรรณวิภา เมืองถ้ำ³
Dhimalayamas Glaysiridharana, Saowathan Phoglad, Wanwipa Muangtham

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดและหลักการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC 2) ศึกษาความสอดคล้องระหว่างกฎหมายการไม่ควบคุมตัวและแนวทางการลดความแออัดในเรือนจำของประเทศไทยและต่างประเทศ 3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทย และ 4) นำเสนอแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทย การวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 28 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือวิจัย และนำมาวิเคราะห์เนื้อหาและเปรียบเทียบข้อมูล และนำเสนอการอภิปรายผลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดและหลักการของ UNODC สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทยได้ 2) กฎหมายการไม่ควบคุมตัวและแนวปฏิบัติในการลดความแออัดในเรือนจำของประเทศไทยมีความสอดคล้องกับแนวคิดและหลักการของ UNODC รวมถึงกฎหมายและแนวปฏิบัติดังกล่าวของต่างประเทศที่ได้วิจัย 3) การจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทยควรจะต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมในด้านผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และพิจารณาว่าการนำแนวทางของ UNODC มาประยุกต์ใช้จะต้องดำเนินการอย่างไร และ 4) รัฐบาลควรริเริ่มนโยบายและกำหนดเป้าหมายในการลดความแออัดในเรือนจำ และจัดให้ทุกภาคส่วนได้ทำงานและวางแผนร่วมกันในทุกขั้นตอน รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาความแออัดในเรือนจำเพิ่มเติม เพื่อนำผลการศึกษามาปรับใช้ในการพัฒนายุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำต่อไป

คำสำคัญ (Keywords) : การจัดทำยุทธศาสตร์; การลดความแออัดในเรือนจำ; ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้อง

Received: 2024-07-02 Revised: 2024-07-14 Accepted: 2024-07-16

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการบริหารงานยุติธรรม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ Master of Arts Programme in Justice Policy and Administration, Faculty of Social Administration, Thammasat University. Email: victoriamoth.d@gmail.com

² รองศาสตราจารย์ประจำคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ Faculty of Social Administration, Thammasat University Email: dear_tarn@hotmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University. Email: pinky_attorney@hotmail.com

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the concepts and principles of non-custodial measures from UNODC's strategies to reduce prison overcrowding; 2) to study consistency between related non-custodial laws and guidelines to reduce overcrowding in prisons in Thailand and abroad; 3) to gather opinions and recommendations for developing strategies to reduce overcrowding in prisons for Thailand; and 4) to present guidelines for developing strategies to reduce overcrowding in prison for Thailand. Qualitative research was done with documentary and in-depth interviews with 28 key informants by using a structural interviewing guideline as a tool for interview, leading to content analysis and constant comparison and descriptive discussion.

The results were: 1) The UNODC's concepts and principles were able to be utilized to develop the prison overcrowding strategies for Thailand reducing the scope of imprisonment and pre-trial detention; 2) Thailand's non-custodial laws and practices for reducing overcrowding in the prisons were consistent with the UNODC's concepts and principles, as well as foreign laws and practices; 3) developing strategies to reduce overcrowding in prison for Thailand should involve greater research into the potential consequences, as well as consideration of how the UNODC's guidelines should be applied; and 4) the government needed to initiate policies and set goals to reduce overcrowding in the prison, prepare for all sectors to jointly collaborate and plan the strategies at every stage, and promote further study on the issue of overcrowding in the prisons to bring the findings could be applied to develop laws and enhance recommendations to reduce overcrowding in the prisons.

Keywords: Develop strategies; Reduce overcrowding in prison; Tokyo Rules

บทนำ (Introduction)

ปัญหาความแออัดในเรือนจำของประเทศไทยเป็นหนึ่งในปัญหาที่มีมาอย่างยาวนานทั้งในมิติของจำนวนประชากรของผู้ต้องขังในเรือนจำ และอัตราความจุเกินกว่าความจุเรือนจำที่สามารถรองรับได้ (ข้อมูลกรมราชทัณฑ์ ใช้มาตรฐานอัตราความจุผู้ต้องขัง 1.6 ตารางเมตร/ผู้ต้องขัง 1 คน มีพื้นที่นอนรวม 381,930.82 ตารางเมตร โดยสามารถรองรับผู้ต้องขังได้ จำนวน 238,580 คน) อย่างไรก็ตาม จากสถิติจำนวนผู้ต้องขังระหว่างปี 2558-2565 พบว่า มีผู้ต้องขังโดยเกินกว่าอัตราความจุที่สามารถรองรับกับจำนวนผู้ต้องขังได้ทุกปี และโดยมากจะเป็นผู้ต้องขังในคดีอาญาเสพติดเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ต้องขังคดีอื่น ๆ (กรมราชทัณฑ์, 2566) ทั้งนี้ สาเหตุสำคัญของปัญหาดังกล่าวมีปัจจัยหลายประการ เช่น ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจ การบังคับใช้กฎหมายที่มุ่งเน้นการจำคุกเป็นหลักมากกว่าที่จะใช้มาตรการอื่น ๆ แทนการจำคุก เป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นความผิดเพียงเล็กน้อยหรือความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมักจะต้องเข้าเรือนจำอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทำให้ประชากรในเรือนจำมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และนำไปสู่ปัญหาความแออัดในเรือนจำในท้ายที่สุด

ผลกระทบสำคัญของปัญหาความแออัดในเรือนจำ ได้แก่ (1) การละเมิดมาตรฐานและบรรทัดฐานของสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หรือข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง (ข้อกำหนดแมนเดลา) (Assembly, U. G., 2016) ที่ควรได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพอันเนื่องมาจากศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และ (2) การเป็นภาระทางงบประมาณของรัฐบาลในการดูแลผู้ต้องขังให้ยังคงได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานที่ครอบคลุม และการลงทุนเพื่อสร้างความปลอดภัยให้กับสังคม ควบคู่ไปกับการพัฒนาพฤตินิสัย โดยมุ่งหวังว่าจะเพิ่มทักษะและโอกาสทางสังคมให้กับผู้ต้องขังโดยไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ และ (3) การเพิ่มค่าใช้จ่ายให้กับครอบครัวของผู้ต้องขัง ทั้งนี้ UNODC หนึ่งในองค์การสาขาของสหประชาชาติระหว่างประเทศ ซึ่งทำหน้าที่ในการสร้างมาตรฐานระหว่างประเทศและบรรทัดฐานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังได้ตระหนักถึงปัญหาความแออัดในเรือนจำ ด้วยเล็งเห็นว่าขนาดของประชากรเรือนจำทั่วโลกกำลังเพิ่มขึ้น และสร้างภาระทางการเงินมหาศาลให้กับรัฐบาลรวมถึงประชาชนในการบริหารจัดการเรือนจำ และการดูแลผู้ต้องขังในฐานะเพื่อนมนุษย์ อีกทั้งยังมีข้อสังเกตสำคัญเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวมีผลมาจากการใช้มาตรการทางกฎหมายที่มุ่งเน้นการคุมขังผู้กระทำความผิดก่อนการพิจารณาคดี ซึ่งทำให้การเพิ่มจำนวนของประชากรเข้าสู่เรือนจำมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และนำไปสู่ปัญหาความแออัดในเรือนจำด้วยเหตุนี้ UNODC จึงได้นำเสนอแนวทางการนำข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสหประชาชาติสำหรับมาตรการไม่ควบคุมตัว (ข้อกำหนดโตเกียว) (Assembly, U. G., 1991) มาเป็นหนึ่งในกลยุทธ์เพื่อลดความแออัดในเรือนจำ ซึ่งนำเสนอผ่าน Handbook on strategies to reduce overcrowding in prisons (United Nations Office on Drugs and Crime, 2013) ซึ่งจัดทำขึ้นในปี 2556 ด้วยเห็นว่าจะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและเพิ่มทางเลือกหรือใช้มาตรการทางอาญาอื่น ๆ แทนการจำคุกแต่เพียงอย่างเดียว ในการแก้ไขหรือลดโทษผู้กระทำความผิด และยังคงมีส่วนช่วยในการส่งเสริมกระบวนการและการดำเนินการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงกระตุ้นให้ประเทศต่าง ๆ หรือบรรดารัฐสมาชิกของสหประชาชาติได้นำหลักการดังกล่าวไปปรับใช้ในการสร้างมาตรฐานและบรรทัดฐานและกรอบการทำงานของตนเอง อันจะนำไปสู่การปรับปรุงวิธีการที่จำเป็น รวมถึงพัฒนายุทธศาสตร์การลดความแออัดภายในประเทศที่มีประสิทธิภาพ เป็นรูปธรรม และยั่งยืน

สำหรับประเทศไทยในฐานะรัฐสมาชิกสหประชาชาติ และได้มีนำหลักการต่าง ๆ จากหลักการสากลที่ได้เป็นภาคีและมาตรฐานสากลที่ออกโดยสหประชาชาติ อาทิ ปณิญาสาเกตว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550: 20-21) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2560: 36) ข้อกำหนดแมนเดลา และข้อกำหนดโตเกียว มาปรับใช้ซึ่งปรากฏผ่านกฎหมายและแนวทางการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามหลักการและมาตรฐานต่าง ๆ ตามที่สหประชาชาติได้กำหนดหรือมีแนวทางไว้ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาความแออัดในเรือนจำอย่างต่อเนื่อง ทั้งในการวางนโยบายและการออกแนวทางการลดความแออัดในเรือนจำใน 5 กรอบ ได้แก่ การแก้ไขกฎหมาย พักโทษ ลดโทษ และการใช้เครื่องมือติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์ อาชีพ และการสร้างเรือนจำรูปแบบใหม่ การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และการป้องกันยาเสพติด (สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2562) อันมีจุดมุ่งหมายในการลดความแออัดในเรือนจำเป็นให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ แต่กระนั้นการดำเนินงานที่ผ่านมาอาจจะต้องมีการแสวงหาแนวทางเพิ่มเติม เพื่อที่จะขับเคลื่อนไปสู่การบรรลุเป้าประสงค์ในการลดความแออัดในเรือนจำได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ โดยที่ได้ตระหนักว่าปัญหาดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องแก้ไข และเล็งเห็นถึงความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวผ่านการจัดท่ายุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำ โดยแนวทางการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดใน

เรือนจำของ UNODC รวมถึงกฎหมายเกี่ยวกับการไม่คุ้มกันและแนวทางการลดความแออัดในเรือนจำของประเทศต่าง ๆ มาเป็นพื้นฐานในการศึกษา และมุ่งหวังว่าประโยชน์จากการศึกษานี้จะเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการวางนโยบายและนำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำ และสร้างประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการไม่คุ้มกันตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC
2. เพื่อศึกษาความสอดคล้องระหว่างกฎหมายการไม่คุ้มกันตัวและแนวทางการลดความแออัดในเรือนจำของประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทย
4. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัย เรื่อง “การนำแนวทางการไม่คุ้มกันตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC มาประยุกต์ใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) จากเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการไม่คุ้มกันตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC รวมถึงกฎหมายเกี่ยวกับการไม่คุ้มกันตัวและแนวทางการลดความแออัดในเรือนจำของไทยและต่างประเทศ และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่กำหนด เพื่อศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับปัญหาความแออัดในเรือนจำ ข้อเสนอแนะในการนำแนวทางการไม่คุ้มกันตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC มาประยุกต์ใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทย

1.2 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังกล่าว จำนวน 28 คน ได้แก่ ผู้บริหารหรืออดีตผู้บริหาร ผู้อำนวยการ และผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังกล่าว ได้แก่ กระทรวงยุติธรรม (สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ สำนักงานกิจการยุติธรรม) สำนักงานศาลยุติธรรม และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ รวมถึงผู้มีบทบาทและมีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดทำยุทธศาสตร์และนโยบาย นักการเมือง นักวิชาการ ชุมชน และภาคประชาสังคม ทั้งนี้ ได้รับการพิจารณาอนุมัติจริยธรรมการวิจัยในคน เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม 2566

1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

การสัมภาษณ์เชิงลึกได้ดำเนินการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ณ อาคารที่ทำการกระทรวงยุติธรรม กรมราชทัณฑ์ สำนักงานกิจการยุติธรรม กรมคุมประพฤติ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานศาลยุติธรรม และผ่านระบบการประชุมทางไกลผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 9 เดือน ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2566 ถึง เดือนมกราคม 2567

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การศึกษาเอกสารที่ได้จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ทั้งที่ได้รับการตีพิมพ์ในรูปแบบ และที่เผยแพร่ในอินเทอร์เน็ตของหน่วยงานรัฐ หน่วยงานระหว่างประเทศ และสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structural Interviewing Guideline Form) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยมีข้อคำถามเกี่ยวกับประเด็น ดังนี้ 1) ปัญหาความแออัดในเรือนจำ 2) การนำแนวทางการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC มาประยุกต์ใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทย และ 4) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 การเก็บรวบรวมเอกสารและข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายการไม่ควบคุมตัวและแนวทางการลดความแออัดในเรือนจำของประเทศไทยและต่างประเทศ เอกสารที่ออกหรือรับรองโดยองค์การสหประชาชาติ ได้แก่ Handbook on strategies to reduce overcrowding in prisons ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสหประชาชาติว่าด้วยมาตรการไม่คุมขัง (ข้อกำหนดโตเกียว) ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความแออัดในเรือนจำทั้งในรูปแบบบทความและรายงานทางวิชาการ

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยจัดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการบันทึกเสียง และนำมารวบรวมและวิเคราะห์โดยแบ่งประเภทของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งจำแนกข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัย เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมเอกสาร (Content Analysis) เกี่ยวกับแนวคิดหลักการ และเหตุผลของการนำแนวทางการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC

4.2 การวิเคราะห์ที่ได้จากการรวบรวมกฎหมายและแนวทางการไม่ควบคุมตัวเพื่อลดความแออัดในเรือนจำของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องของข้อมูล (Constant Comparison) กับแนวคิด หลักการ และแนวทางการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC

4.3 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากการจัดบันทึกนำมาดำเนินการ ดังนี้ 1) ตรวจสอบความถูกต้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ที่บันทึกเสียง เพื่อให้ได้บทสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ (Word by Word) 2) แบ่งหมวดหมู่เป็นข้อมูลจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม นักการเมือง นักวิชาการ ชุมชน และ

ภาคประชาสังคม และจัดเรียงข้อมูลตามวันที่สัมภาษณ์ และข้อความของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และ 3) วิเคราะห์เปรียบเทียบความสอดคล้องของข้อมูล (Constant Comparison) กับแนวคิด หลักการ และแนวทางการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไม่ควบคุมตัวและแนวทางการลดความแออัดในเรือนจำของประเทศไทยและต่างประเทศ

ผลการวิจัย (Research Results)

การวิจัย เรื่อง “การนำแนวทางการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC มาประยุกต์ใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทย” ซึ่งเป็นกาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดและหลักการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC พบว่ามีพื้นฐานมาจากแนวคิดที่ว่าปัญหาความแออัดในเรือนจำเป็นหนึ่งในปัญหาที่เป็นบ่อเกิดแห่งการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และทุกคนควรให้ความตระหนักและให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าว โดยได้นำหลักการเกี่ยวกับการไม่ควบคุมตัวจากข้อกำหนดโตเกียวที่รัฐสมาชิกสหประชาชาติได้ให้การรับรอง มาเป็นข้อเสนอแนะเพื่อให้นำไปประยุกต์ใช้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งในชั้นก่อน ระหว่าง และหลังการพิจารณาคดี เพื่อวัตถุประสงค์ในการลดการนำเข้าบุคคลเข้าสู่เรือนจำอันเป็นเหตุแห่งความแออัดในเรือนจำ เช่น การลดทอนความเป็นอาชญากรรมในการกระทำความผิดบางประเภทผ่านการปรับปรุงกฎหมายเพื่อลดบทลงโทษจำคุกเป็นวิธีการอื่นที่เหมาะสม โดยเฉพาะการลดทอนอาชญากรรมยาเสพติดซึ่งสามารถใช้การบำบัดยาเสพติดในสถานที่ที่เหมาะสมแทนที่การบำบัดยาเสพติดในเรือนจำ การมีคำสั่งให้รายงานตัวต่อเจ้าพนักงานตามที่ศาลกำหนด การประกันตัว การลงโทษทางสถานภาพหรือการตัดสิทธิบางประการติดเครื่องมือติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์ การว่ากล่าวตักเตือนด้วยวาจา การยุติการดำเนินคดีโดยมีเงื่อนไข การใช้โทษปรับ การยึด หรือริบทรัพย์สิน การชดเชย เยียวยา หรือจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย การคุมประพฤติ การสั่งให้ทำงานบริการสังคม การสั่งให้ฝึกอบรมในสถานที่ฝึกอบรมที่กำหนดไว้ การควบคุมตัวไว้ที่บ้านของผู้กระทำความผิด เป็นต้น ทั้งนี้ มาตรการต่าง ๆ ข้างต้น จะนำไปสู่การลดขอบเขตการจำคุก ซึ่งจะต้องดำเนินการผ่านการแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ที่รัฐบาลควรเป็นผู้กำหนดให้เป็นนโยบายหรือยุทธศาสตร์ระดับชาติ เพื่อให้แน่ใจว่าการแก้ไขกฎหมายสำหรับการให้ใช้มาตรการทางเลือกอื่นแทนการจำคุก มีการกำหนดเป้าหมายและเงื่อนไขในการบังคับใช้อย่างเหมาะสม และสามารถลดการใช้โทษต่าง ๆ ที่ยังอาจทำให้เกิดการจำคุกอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนศาลให้พิจารณาหรือใช้ดุลยพินิจอย่างเหมาะสมในการใช้มาตรการทางเลือกอื่นแทนการจำคุก เพื่อตอบสนองต่อความผิดนั้น ๆ เป็นรายกรณี โดยคำนึงถึงความจุของเรือนจำ เช่น การไม่สั่งให้บุคคลเข้าเรือนจำที่ไม่สามารถจัดหาพื้นที่สำหรับการใช้ชีวิตและการดูแลตามมาตรฐานสากลและระดับประเทศได้ และคำนึงว่าการพิจารณาสั่งให้คุมขังในเรือนจำยังคงสิทธิตามรัฐธรรมนูญในการพักอาศัยซึ่งสอดคล้องกับข้อกำหนดด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่จะต้องได้รับการเคารพในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งยังจะต้องคำนึงถึงความเปราะบางและสถานการณ์ของผู้กระทำผิดร่วมด้วย นอกจากนี้ เมื่อมีการพัฒนากฎหมายก็จะนำไปสู่การลดการควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดี เพื่อให้สามารถกำหนดระยะเวลาในการคุมขังที่ชัดเจนและแน่นอน และวางมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ถูกจับและควบคุมตัวระหว่างการรอพิจารณาคดีจะถูกส่งต่อไปยังหน่วยงานตุลาการโดยไม่ชักช้า หรืออาจนำไปสู่การกำหนดให้ความผิดบาง

ประเภทไม่จำเป็นต้องคุมขังก่อนการพิจารณาคดี และอาจกำหนดห้ามมิให้มีการคุมขังก่อนการพิจารณาคดีสำหรับความผิดบางประเภท เพื่อเพิ่มความเป็นไปได้ในการประกันตัว และวางมาตรการอื่น ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าจำนวนเงินประกันตัวจะยุติธรรมโดยคำนึงถึงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของจำเลย และเพื่อแนะนำทางเลือกอื่น ๆ แทนการควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดี เช่น การปล่อยตัวชั่วคราวโดยไม่มีประกัน การกำกับดูแล หรือการกำหนดให้มีข้อจำกัดบางประการ ซึ่งจะทำให้เกิดการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้องกับการใช้การควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดี

2. ความสอดคล้องระหว่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไม่ควบคุมตัวและแนวทางการลดความแออัดในเรือนจำของประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่า ประเทศไทยมีกฎหมายซึ่งสามารถรองรับกับการไม่ควบคุมตัวตั้งแต่ในขั้นก่อนการพิจารณาคดี ระหว่าง และหลังการพิจารณา หรืออาจกล่าวได้ว่า มีกฎหมายที่กำหนดให้สามารถหลีกเลี่ยงการควบคุมตัวในเรือนจำอย่างครอบคลุมเฉกเช่นเดียวกันกับกฎหมายของต่างประเทศ และสอดคล้องกับแนวทางการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC อย่างไรก็ดี อาจยังมีข้อแตกต่างกันในเรื่องของการกำหนดเงื่อนไขและรายละเอียดของแต่ละมาตรการหรือวิธีการ รวมถึงการกำหนดโทษในความผิดแต่ละประเภท ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากผลการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ ประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายซึ่งเปิดโอกาสในการใช้เป็นทางเลือกแทนการจำคุก เช่น การปล่อยชั่วคราวในระหว่างการพิจารณาคดี การใช้อุปกรณ์ติดตามตัว หรือ EM การแต่งตั้งผู้กำกับดูแล การไม่ต้องมีหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว มาตรการคุมประพฤติ ตลอดจนการบริหารโทษทั้งในการลดวันต้องโทษ การพักโทษ การได้รับอนุญาตให้ออกไปฝึกวิชาชีพในสถานประกอบการหรือรับการศึกษาอบรมนอกเรือนจำและการพระราชทานอภัยโทษ นอกจากนี้ ยังอยู่ระหว่างการศึกษาแนวทางที่จะเป็นประโยชน์ต่อการใช้สถานที่อื่นแทนเรือนจำ ซึ่งเป็นหนึ่งประเด็นที่จะอาจสามารถนำไปสู่การลดความแออัดในเรือนจำได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ แนวทางการลดความแออัดในเรือนจำของประเทศไทยมีความแตกต่างกับแนวทางการลดความแออัดในเรือนจำของต่างประเทศ ซึ่งเป็นผลมาจากบริบทการกระทำความผิดสถานการณ์ภายในเรือนจำ รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายในการลงโทษของแต่ละประเทศ ทั้งนี้ ประเทศไทยมีแนวทางการลดความแออัดในเรือนจำไปในทิศทางเดียวกันกับสหรัฐอเมริกา โดยมุ่งเน้นการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องและการลดทอนอาชญากรรมยาเสพติด อย่างไรก็ดี ประเทศไทยมีแนวทางการลดความแออัดในเรือนจำที่แตกต่างกับประเทศญี่ปุ่นและสาธารณรัฐโปรตุเกสซึ่งมุ่งเน้นการคุมประพฤติและการส่งเสริมชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาคความแออัดในเรือนจำ นอกจากนี้ การจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทยยังอาจสามารถนำบทเรียนในการพัฒนายุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการลดความแออัดในเรือนจำของสาธารณรัฐโปรตุเกสในการมีนโยบายเกี่ยวกับการลดทอนอาชญากรรมยาเสพติดผ่านการปฏิรูปกฎหมายยาเสพติด รวมถึงการส่งเสริมบทบาทของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลผู้กระทำความผิดของญี่ปุ่นมาสนับสนุนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การวางแผนและการกำหนดเป้าหมายของการจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อในการป้องกันและแก้ไขปัญหาคความแออัดในเรือนจำในระยะแรก การติดตามสอดส่องอย่างเป็นระยะกับผู้กระทำความผิดที่ได้รับการใช้มาตรการแทนการคุมขัง การประเมินผู้กระทำความผิดจากการใช้มาตรการแทนการคุมขัง เพื่อนำบทเรียนที่ได้จากการดำเนินการข้างต้นของทั้งสองประเทศ มาวิเคราะห์และประเมินผลอย่างรอบด้านทั้งในด้านนโยบายการปฏิบัติ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งทางบวกและทางลบกับผู้ปฏิบัติงาน หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม สังคม และ

ประชาชน เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มาปรับใช้ในการวางแผนจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำให้เกิดประโยชน์สูงสุดและสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้แนวทางการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทย พบว่า แนวทางการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทยได้ เนื่องจากแนวทางดังกล่าวมีที่มาและพัฒนาการจากบรรดาผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อย่างไรก็ตาม แนวทางดังกล่าวควรจะต้องมีการศึกษาในรายละเอียดเพิ่มเติม เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างแนวทางที่ UNODC ให้ข้อเสนอแนะ ได้แก่ กฎหมายและแนวทางการลดความแออัดในเรือนจำที่มีอยู่ในปัจจุบันของประเทศไทย การประเมินผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และการพิจารณาว่าจะนำมาตรการดังกล่าวมาปรับใช้ในการดำเนินการอย่างไร หน่วยงานหรือใครจะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวบ้าง จะต้องมีการกำหนดวิธีการอย่างชัดเจนและเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทยได้อย่างสูงสุดและเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ในด้านผลกระทบจากการนำแนวทางดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทยได้ พบว่า ผลกระทบทางบวก คือ จะเป็นประโยชน์ในการนำมาวิเคราะห์สถานการณ์ความแออัดในเรือนจำที่มีอยู่ รวมถึงการวิเคราะห์นโยบาย กฎหมาย และแนวปฏิบัติทั้งหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการไม่ควบคุมตัวของประเทศไทย เพื่อนำผลที่ได้ไปวางแผนงานและการกำหนดเป้าหมาย เพื่อนำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำที่ครอบคลุมทั้งด้านการวางนโยบาย การพัฒนาหรือปรับปรุงกฎหมายและแนวปฏิบัติการไม่ควบคุมตัวในเรือนจำ รวมทั้งการสร้างกลไกการทำงานเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำอย่างเป็นระบบระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งรัฐบาล หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ชุมชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ และสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายร่วมกันในการลดความแออัดในเรือนจำ และผลกระทบทางลบ คือ การปรับปรุงกฎหมายเพื่อกำหนดว่า ความผิดประเภทใดหรือบุคคลประเภทใดควรใช้มาตรการไม่ควบคุมตัวตามที่ UNODC ได้ให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งการที่จะดำเนินการในเรื่องดังกล่าวได้ จะต้องมีการลงทุนเพื่อศึกษา เพื่อนำไปสู่การกำหนดกฎหมายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและครอบคลุมเกี่ยวกับการไม่ควบคุมตัวในเรือนจำตั้งแต่ในชั้นจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การพิจารณาคดีของศาล และการดูแลผู้ที่ได้รับประโยชน์จากกฎหมายของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์และคุมประพฤติ นอกจากนี้ ยังเป็นการเพิ่มภาระตั้งแต่ในชั้นรัฐบาลที่จะต้องมีการจัดระบบประมาณในระยะยาว เพื่อวางนโยบายการลดความแออัดในเรือนจำและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าวให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ การปฏิบัติงานของหน้าที่ของเจ้าหน้าที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นการเพิ่มภาระงานในการที่จะต้องมาดูแล สอดส่อง และติดตามผู้ไม่ต้องควบคุมตัวในเรือนจำ ซึ่งเป็นภาระหน้าที่ที่นอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่ที่มีอยู่แต่เดิม เช่น การจะต้องจะดูแลความสงบเรียบร้อยในสังคมของเจ้าหน้าที่ตำรวจการดูแลนักโทษในเรือนจำของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ และการติดตามและสอดส่องดูแลผู้กระทำความผิดของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ นอกจากนี้ ยังจะเป็นการเพิ่มภาระต่อสังคมและชุมชนที่จะต้องร่วมรับผิดชอบในการดูแลผู้ที่ไม่ต้องควบคุมตัวในเรือนจำให้อยู่ในกฎเกณฑ์ และเป้าหมายของยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำ ซึ่งเป็นภาระงานที่นอกเหนือจากการแก้ไขปัญหาภายในสังคมและชุมชนที่มีแต่เดิมอยู่แล้ว

4. แนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทยโดยการประยุกต์ใช้แนวทางการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC พบว่า ควรเริ่มต้นจากการมีนโยบายเกี่ยวกับในการไม่คุมขังในเรือนจำเพื่อการแก้ไขปัญหาคความแออัดในเรือนจำเพื่อให้รัฐบาลริเริ่มการดำเนินการดังกล่าว เพื่อให้ภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีทรรศนะในเรื่องของความแออัดในเรือนจำ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ในเชิงลึกกว่าแท้จริงของปัญหาคความแออัดในเรือนจำเป็นผลมาจากโครงสร้างเรือนจำ อีกทั้งควรมีการจัดตั้งกลไกการทำงานเชิงบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ รัฐ ภาคประชาสังคม และชุมชน เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคความแออัดในเรือนจำทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติ รวมถึงให้ความสำคัญกับการวิจัยและการจัดการข้อมูลสำหรับการขับเคลื่อนการดำเนินการมาตรการไม่คุมขัง เพื่อให้เกิดการศึกษาอันจะนำไปสู่การวิเคราะห์และประเมินความสามารถของการใช้มาตรการดังกล่าว และทำให้แน่ใจได้ว่ากระบวนการดังกล่าวมีผลการดำเนินการไปในทิศทางหรือมีผลลัพธ์ทางบวกหรือมีผลกระทบประการใด ซึ่งสามารถนำผลลัพธ์ดังกล่าวไปการพัฒนานโยบาย รวมทั้งปรับปรุงระบบการทำงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องอันจะเป็นประโยชน์ต่อการใช้มาตรการไม่คุมขังในเรือนจำในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของความรับผิดชอบของรัฐบาล เช่น นโยบายสวัสดิการสังคม การศึกษา และการดูแลสุขภาพ เพื่อให้สามารถพัฒนานโยบายที่ครอบคลุมและองค์รวมเพื่อลดปัจจัยที่อาจนำไปสู่การกีดกันทางสังคมและพฤติกรรมทางอาญา เพื่อลดโทษจำคุกในระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

1. แนวคิดและหลักการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC พบว่า

1.1 แนวคิดการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC มีพื้นฐานแนวคิดมาจาก (1) การตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550: 20-21) ที่ได้ระบุว่า มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่ควรได้รับอย่างเท่าเทียม เสมอภาค และไม่มีใครจะมาพรากเอาสิทธิมนุษยชนไปจากบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ ประกอบกับเมื่อคำนึงถึงสถานการณ์ความแออัดในเรือนจำอันเป็นปัญหาที่ไม่เพียงแต่จะมองได้ว่าการจำคุกเป็นเพียงการลิดรอนสิทธิเสรีภาพอย่างเดียว แต่นำไปสู่ผลกระทบต่าง ๆ ที่ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น การเป็นภาระค่าใช้จ่ายให้กับรัฐบาลในการที่ต้องลงทุนในการดูแลประชากรที่อาศัยในเรือนจำให้สามารถยังคงได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการลดภาระงบประมาณในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของ ธาร มาฉิม (2562) ที่ได้หยาบกว่า การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ต้องขังจนเกิดภาวะความแออัดในเรือนจำส่งผลต่อภาระงบประมาณในการขยายหรือสร้างเรือนจำเพิ่ม รวมถึงการดูแลผู้ต้องขังที่นับวันจะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวเป็นผลมาจากกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มุ่งเน้นการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยการจำคุก และนำไปสู่ปัญหานักโทษล้นคุก ซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหาคความแออัดในเรือนจำมีสาเหตุสำคัญมาจากการกำหนดนโยบายทางอาญาที่มุ่งเน้นการลงโทษผู้กระทำความผิดโดยใช้เรือนจำเป็นหลัก เพื่อให้สังคมปลอดภัยจากผู้กระทำความผิด ซึ่งสอดคล้องกับศรัณยา สิม่า (2563) ที่ได้หยาบกว่า การใช้มาตรการทางอาญาและการบังคับใช้โทษจำคุกกับผู้กระทำความผิดเป็นผลมาจากการใช้นโยบายอย่างเด็ดขาดของภาครัฐโดยใช้กลไกทางกฎหมายที่มีบทลงโทษทางอาญาที่รุนแรงและเด็ดขาด เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ซึ่งแม้ว่าจะมีมาตรการอื่นที่สามารถปรับเปลี่ยน

วิธีการลงโทษแทนการจำคุก แต่ยังคงมีเงื่อนไขทางกฎหมายบางประการที่กำหนดไว้ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ จึงทำให้ผู้กระทำความผิดยังคงต้องอยู่ในเรือนจำ และเป็นสาเหตุหลักของปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ

1.2 หลักการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC คือ การลดขอบเขตการจำคุกและการลดการควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดี ซึ่งได้นำเสนอให้รัฐมีการกำหนดนโยบายหรือพัฒนายุทธศาสตร์ระดับชาติ ที่มุ่งเน้นการให้แก้ไขกฎหมายเพื่อให้แน่ใจว่าการใช้มาตรการทางเลือกอื่นแทนการจำคุกตั้งในชั้นก่อนฟ้อง มีการกำหนดเป้าหมายและเงื่อนไขในการบังคับใช้อย่างเหมาะสม และสามารถลดการใช้โทษต่าง ๆ ที่ยังอาจทำให้เกิดการจำคุกอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการตามข้อกำหนดโตเกียว (Assembly, U. G., 1991: 117-118) ที่ได้กำหนดไว้ว่า รัฐสมาชิกสหประชาชาติควรจัดให้มีมาตรการไม่ควบคุมตัวนั้นไว้ในระบบกฎหมายเพื่อเป็นทางเลือกอื่น ๆ และเพื่อลดการใช้โทษจำคุก และพัฒนานโยบายการบริหารกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้มีความเหมาะสม เพื่อให้กฎหมายต่าง ๆ มีการระบุให้มีมาตรการทางเลือกแทนการคุมขังในเรือนจำที่หลากหลายและมีขอบเขตที่กว้างขวางตั้งแต่ในชั้นก่อนฟ้อง ไปจนถึงหลังมีคำพิพากษา เหมาะสมสำหรับความผิดประเภทต่าง ๆ และใช้ได้กับสถานการณ์ส่วนบุคคลของผู้กระทำผิดแต่ละราย รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนศาลให้พิจารณาหรือใช้ดุลยพินิจอย่างเหมาะสมในการใช้มาตรการทางเลือกอื่นแทนการจำคุก การสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและประชาชนในการพัฒนากลยุทธ์หรือโครงการที่มุ่งลดการใช้การจำคุกเพื่อหันไปใช้ทางเลือกอื่น รวมทั้งยังสอดคล้องกับ ศรีนยา สิม่า (2563) ที่ได้หยิบยกว่า มาตรการทางเลือกแทนการจำคุกสามารถนำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความแออัดในเรือนจำได้ ซึ่งมีวิธีการที่หลากหลายตั้งแต่ก่อนที่ผู้กระทำความผิดจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจนถึงภายหลังจากที่ผู้ต้องขังถูกตัดสินลงโทษให้จำคุกแล้ว เช่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี การรอลงอาญา การคุมประพฤติ การพักการลงโทษ และการลดวันต้องโทษ โดยการนำมามาตรการดังกล่าวมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างเหมาะสมจะทำให้เกิดประโยชน์กับผู้ต้องขังและสังคมมากกว่า และช่วยแก้ไขปัญหาล้นเรือนจำลงได้ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงกฎหมายที่เอื้อต่อการใช้มาตรการอื่นเพื่อหลีกเลี่ยงการนำจำเลยหรือผู้ต้องหาเข้าสู่เรือนจำก่อนการพิจารณาคดี โดยในกระบวนการดังกล่าวอาจมีพื้นที่ให้แลกเปลี่ยนและแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจและประชาชน เพื่อนำไปสู่การนำเสนอแนวทางการเบี่ยงเบนคดีและการปรับปรุงกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาความแออัดในเรือนจำ และเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ โดยผลของการลดการควบคุมตัวก่อนการพิจารณาคดีจะเป็นการเสริมสร้างสิทธิและความยุติธรรมผ่านการสร้างระบบที่เน้นการคุ้มครองสิทธิ การให้ความเป็นธรรม และการเพิ่มความยุติธรรมในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมอาญาของประเทศไทย

2. ความสอดคล้องระหว่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไม่ควบคุมตัวและแนวทางการลดความแออัดในเรือนจำของประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่า ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไม่คุมตัวตั้งแต่ในชั้นก่อนการพิจารณาคดี ระหว่าง และหลังการพิจารณา หรืออาจกล่าวได้ว่ามีกฎหมายที่กำหนดให้สามารถหลีกเลี่ยงการควบคุมตัวในเรือนจำอย่างครอบคลุม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการตามข้อกำหนดโตเกียว (Assembly, U. G., 1991: 118) ที่ได้กำหนดว่า กระบวนการยุติธรรมทางอาญาควรจัดให้มีมาตรการไม่ควบคุมตัวให้มีความหลากหลาย และมีขอบเขตที่กว้างขวางตั้งแต่ในชั้นก่อนฟ้อง ไปจนถึงหลังมีคำพิพากษา โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับลักษณะและความร้ายแรงของความผิด บุคลิกภาพ และภูมิหลังของผู้กระทำความผิด การคุ้มครองสังคม และการหลีกเลี่ยงการใช้โทษจำคุกโดยไม่จำเป็น โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไม่ควบคุม

ตัวของประเทศไทยยังมีหลักการและข้อกำหนดมาตรการต่าง ๆ เฉกเช่นเดียวกันกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไม่ควบคุมตัวของต่างประเทศที่ได้ศึกษา ได้แก่ ญี่ปุ่น สาธารณรัฐโปรตุเกส และสหรัฐอเมริกา แต่อาจมีความแตกต่างกันในเรื่องของเงื่อนไขและวิธีการที่นำไปสู่การบังคับใช้มาตรการอื่นแทนการคุมขัง นอกจากนี้ แนวทางการลดความแออัดในเรือนจำของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแก้ไขกฎหมายและการป้องกันยาเสพติด ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับสหรัฐอเมริกา โดยมีเป้าหมายในการการแก้ไขกฎหมายและปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ เพื่อเพิ่มทางเลือกอื่นแทนการจำคุกให้มีประสิทธิภาพ และสร้างโอกาสให้กับผู้กระทำความผิดในการกลับคืนสู่สังคมและไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ การปรับปรุงกฎหมายยาเสพติดเพื่อลดทอนความเป็นอาชญากรรม ตลอดจนการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานเรือนจำให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล อย่างไรก็ดี แนวทางการลดความแออัดในเรือนจำของประเทศไทยยังอาจมีความแตกต่างกับประเทศญี่ปุ่นและสาธารณรัฐโปรตุเกสซึ่งมุ่งเน้นการคุมประพฤติและการส่งเสริมชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหาคความแออัดในเรือนจำเป็นหลัก ทั้งนี้ ข้อแตกต่างระหว่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไม่ควบคุมตัวและแนวทางการลดความแออัดในเรือนจำของประเทศไทยกับต่างประเทศ อาจเป็นผลมาจากบริบทของแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านนโยบายและแนวปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การบังคับใช้กฎหมายและการกำหนดเงื่อนไขและรายละเอียดของแต่ละมาตรการหรือวิธีการทางอาญา การกำหนดโทษในความผิดแต่ละประเภท และจุดมุ่งเน้นในการลดความแออัดในเรือนจำ รวมถึงบริบทของการกระทำความผิดและสถานการณ์ภายในเรือนจำของแต่ละประเทศ

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้แนวทางการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทย พบว่า แนวทางการไม่ควบคุมตัวจากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทยได้ แต่อาจจะต้องศึกษาในรายละเอียดเพิ่มเติม เช่น การวิเคราะห์แนวทางอื่น ๆ ของกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาทบทวนกฎหมายและแนวทางการลดความแออัดในเรือนจำ และนำไปสู่การประเมินผลกระทบที่ครอบคลุมทั้งทางบวกและลบที่อาจเกิดขึ้น และอาจจะต้องพิจารณาว่าแนวทางใดที่มีความเหมาะสมและสามารถนำมาพิจารณาดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทยตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงการปฏิบัติ รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องดังกล่าวอย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทยได้อย่างสูงสุดและเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง Strategies and Best Practices against Overcrowding in Correctional Facilities (United Nations Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders, 2011) ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า แต่ละประเทศควรจัดให้มีการส่งเสริมการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพิจารณาทบทวน ประเมิน และปรับปรุงนโยบาย กฎหมาย และแนวปฏิบัติ เพื่อให้มั่นใจว่ามีการพัฒนายุทธศาสตร์ความยุติธรรมทางอาญาที่ครอบคลุมสำหรับการแก้ไขปัญหาคความแออัดในเรือนจำ ซึ่งอาจรวมถึงการลดการใช้โทษจำคุก และเพิ่มการใช้ทางเลือกอื่นแทนการคุมขังในเรือนจำ รวมถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐบาล ภาคประชาสังคม และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ในการพัฒนาและการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ เพื่อแก้ไขปัญหาคความแออัดในเรือนจำ

การจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดสำหรับประเทศไทย พบว่า รัฐบาลควรเริ่มต้นโดยการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับในการไม่คุ้มชั่งในเรือนจำ และเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาคความแออัดในเรือนจำ โดยส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ในเชิงลึกกว่าแท้จริงของปัญหาคความแออัดในเรือนจำเป็นผลมาจากโครงสร้างเรือนจำ ทั้งนี้ ควรมีการจัดตั้งกลไกการทำงานเชิงบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ รัฐ ภาคประชาสังคม และชุมชน เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคความแออัดในเรือนจำทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีนยา สิม่า (2563) ที่ได้หยิบยกว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรต้องร่วมมือกันอย่างเร่งด่วนในการกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาคเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็นระบบ ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การแก้ไขปัญหาคผู้ต้องขังล้นเรือนจำบรรลุผลสำเร็จได้ในที่สุด และการให้ความสำคัญกับการวิจัยและการจัดการข้อมูลสำหรับการขับเคลื่อนการดำเนินมาตรการไม่คุ้มชั่ง เพื่อให้เกิดการศึกษาอันจะนำไปสู่การวิเคราะห์และประเมินความสามารถของการใช้มาตรการดังกล่าว และทำให้แน่ใจได้ว่ากระบวนการดังกล่าวมีผลการดำเนินการไปในทิศทางหรือมีผลลัพธ์ในเชิงบวกหรือมีผลกระทบประการใด ซึ่งสามารถนำผลลัพธ์ดังกล่าวไปการพัฒนานโยบาย รวมทั้งปรับปรุงระบบการทำงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องอันจะเป็นประโยชน์ต่อการใช้มาตรการไม่คุ้มชั่งในเรือนจำในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของความรับผิดชอบของรัฐบาล เช่น นโยบายสวัสดิการสังคม การศึกษา และการดูแลสุขภาพ เพื่อให้สามารถพัฒนานโยบายที่ครอบคลุมและองค์รวมเพื่อลดปัจจัยที่อาจนำไปสู่การกีดกันทางสังคมและพฤติกรรมทางอาญา เพื่อลดโทษจำคุกและปัญหาคความแออัดในเรือนจำในระยะยาว

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

ปัญหาคความแออัดในเรือนจำเป็นปัญหาคทางสังคมที่หลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญหน้า และมีความพยายามที่จะแก้ไขปัญหาคดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง และเป็นประเด็นที่องค์การสหประชาชาติให้ความสำคัญ จึงได้นำมาสู่การนำเสนอกลยุทธ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการลดความแออัดในเรือนจำ โดยมุ่งหวังให้รัฐสมาชิกจะได้นำไปประยุกต์ใช้เพื่อแสวงหาและสร้างแนวทางในแก้ไขปัญหาคความแออัดในเรือนจำที่มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์ทางบวกให้กับสังคม นอกจากนี้ การจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทยจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หากมีการกำหนดเป็นนโยบาย เป้าหมาย และแผนงานอย่างชัดเจน รวมทั้งการสร้างความรู้ในเรื่งดังกล่าวภายในสังคม เพื่อทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งจะทำการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สามารถตอบสนองต่อนโยบายและการบรรลุเป้าหมายของการลดความแออัดในเรือนจำได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 แนวทางการดำเนินงานเชิงนโยบาย รัฐบาลควรกำหนดให้ปัญหาคความแออัดในเรือนจำเป็น วาระแห่งชาติ และเน้นย้ำว่าปัญหาคดังกล่าวมีผลต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่อนำไปสู่ความร่วมมือในการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำ และกำหนดเป้าหมายของภารกิจดังกล่าวที่ชัดเจน โดยการจัดตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานขับเคลื่อนวาระแห่งชาติในจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำ เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้ร่วมกันทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพิจารณาและทบทวนกฎหมายตั้งแต่ในชั้น

ก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และหลังจากเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ที่มีผลต่อการเพิ่มจำนวนประชากรเข้าสู่เรือนจำอันทำให้เกิดปัญหาความแออัดในเรือนจำ รวมทั้งการรับฟังความเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับการปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้จากวิธีการข้างต้นไปสู่กระบวนการปรับปรุงกฎหมายเพื่อกำหนดให้มีแนวทางการไม่ควบคุมตัวในเรือนจำในภาพรวมที่เหมาะสม ชัดเจน และเป็นประโยชน์กับสังคมในภาพรวม ตลอดจนการจัดทำรายงานต่อสาธารณะเกี่ยวกับการดำเนินการในการแก้ไขปัญหาความแออัดในเรือนจำ ผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่ประชาชนเข้าถึงได้ เพื่อให้ทุกภาคส่วนเกิดความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

1.2 แนวทางการดำเนินงานเชิงปฏิบัติการ รัฐบาลควรมีนโยบายหรือข้อสั่งการในรูปแบบทางการผ่านมติคณะรัฐมนตรี เพื่อให้หน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันการแก้ไขปัญหาความแออัดในเรือนจำ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาความแออัดเรือนจำตามที่มุ่งหวังไว้ได้

1.3 แนวทางการดำเนินงานเชิงวิชาการ รัฐบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำแนวทางอื่น ๆ จากกลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC มาประยุกต์ใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทย เพื่อให้เกิดความครอบคลุม และเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการทำงานเพื่อให้สามารถที่จะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าว อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายตามที่รัฐบาลมุ่งหวังไว้ รวมถึงส่งเสริมการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับปัญหาความแออัดในเรือนจำ และเป้าหมายของการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำให้กับภาคประชาสังคม ประชาชน และชุมชน อันจะมีส่วนช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันในเรื่องของการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำ และสามารถสร้างความตระหนักในประเด็นดังกล่าว อันจะมีส่วนช่วยให้การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำเพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่รัฐบาลมุ่งหวังไว้ เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษากลยุทธ์การลดความแออัดในเรือนจำของ UNODC ในมิติอื่น ๆ เพิ่มเติม ได้แก่ การลดขอบเขตการจำคุกและการพัฒนานโยบายการลงโทษ การพัฒนาประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม การเข้าถึงการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายการใช้มาตรการทางเลือกแทนการคุมขัง การให้ความช่วยเหลือเมื่อกลับคืนสู่สังคมและการลดการกระทำผิดซ้ำ และการบริหารจัดการสมรรถนะเรือนจำ เพื่อให้เกิดความครอบคลุมในการจัดทำยุทธศาสตร์การลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทย และสามารถนำไปสู่การนำเสนอแผนปฏิบัติการลดความแออัดในเรือนจำสำหรับประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. (2560). **กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง**. กรุงเทพฯ: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ.
- กรมราชทัณฑ์. รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์. (2566). **รายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_index.php สืบค้นเมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2566.

- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (2550). **ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- ธาม มาฉิม. (2562). รายงานการศึกษา เรื่อง แนวคิดการลดภาระงบประมาณในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. รายงานวิชาการสำนักงบประมาณของรัฐสภา ฉบับที่ 4/2562. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://web.parliament.go.th/assets/portals/82/news/462/1_462.pdf สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2567.
- ศรันยา สีม่า. (2563). **ผู้ต้องขังล้นเรือนจำ**. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download/article/article_20200608145458.pdf สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2567.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2562). **สถานการณ์และแนวทางการลดความแออัดของผู้ต้องขังในเรือนจำ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://justicechannel.org/wp-content/uploads/2020/10/ojabook630302.pdf> สืบค้นเมื่อ 13 กุมภาพันธ์ 2566.
- Assembly, U. G. (1991). United Nations Standard Minimum Rules for Non-Custodial Measures (The Tokyo Rules): **resolution/adopted by the General Assembly, 2 April 1991. A/RES/45/110**. [Online]. Available: <https://www.unodc.org/pdf/crime/publications/standards%20&%20norms.pdf> Retrieved on 13 February 2023.
- Assembly, U. G. (2016). United Nations Standard minimum rules for the treatment of prisoners (the Nelson Mandela rules): **resolution/adopted by the General Assembly, 8 January 2016. No. A/RES/70/175**, United Nations, New York. [Online]. Available: <https://digitallibrary.un.org/record/816764?ln=en&v=pdf> Retrieved on 13 February 2023.
- United Nations Asia and Far East Institute for the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders. (2011) the Report of the Workshop. **Strategies and Best Practices against Overcrowding in Correctional Facilities**. [Online]. Available: https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/12th_Congress/00All.pdf Retrieved on 10 June 2024.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2013). **Handbook on strategies to reduce overcrowding in prisons**. [Online]. Available: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Overcrowding_in_prisons_Ebook.pdf Retrieved on 13 February 2023.